

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
EDUKACIJSKO–REHABILITACIJSKI FAKULTET

Đurđica Ivančić

**POKAZATELJI KVALITETE INKLUZIVNE
OSNOVNE ŠKOLE**

DOKTORSKI RAD

Zagreb, 2012.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF EDUCATION AND REHABILITATION
SCIENCES

Đurđica Ivančić

**INDICATORS OF THE QUALITY OF THE
INCLUSIVE ELEMENTARY SCHOOL**

DOCTORAL THESIS

Zagreb, 2012

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
EDUKACIJSKO–REHABILITACIJSKI FAKULTET

Đurđica Ivančić

POKAZATELJI KVALITETE INKLUZIVNE OSNOVNE ŠKOLE

DOKTORSKI RAD

Mentor:

Prof. dr. sc. ZRINJKA STANČIĆ

Zagreb, 2012.

UNIVERSITY OF ZAGREB
FACULTY OF EDUCATION AND REHABILITATION
SCIENCES

Đurđica Ivančić

INDICATORS OF THE QUALITY OF THE INCLUSIVE ELEMENTARY SCHOOL

DOCTORAL THESIS

Mentor:

ZRINJKA STANČIĆ, Ph.D.

Associate Professor

Zagreb, 2012

Doktorska disertacija Đurđice Ivančić pod naslovom „**Pokazatelji kvalitete inkluzivne osnovne škole**“ pozitivno je ocijenjena od strane Povjerenstva za ocjenu i obranu rada, imenovanog na 9. redovitoj sjednici Fakultetskog vijeća Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 18. lipnja 2012. godine. Povjerenstvo je bilo u slijedećem sastavu:

1. Doc.dr.sc. Snježana Sekušak Galešev, docentica Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, predsjednica
2. Prof.dr.sc. Zrinjka Stančić, izvanredna profesorica Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, članica
3. Prof.dr.sc. Neven Hrvatić, redoviti profesor Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, član

Obrana disertacije održana je 17. srpnja 2012. na Edukacijsko-rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu pred istim Povjerenstvom koje je ocijenilo disertaciju. Disertacija je uspješno obranjena.

Ovaj rad posvećujem svom sinu Borni i svojoj majci koji su mi uvijek, uvažavajući našu različitost, s razumijevanjem i ljubavlju pružali podršku u ostvarivanju mojih stručnih snova.

S osobitim zadovoljstvom zahvaljujem svojoj mentorici prof. dr. sc. Zrinjki Stančić, izvanrednoj profesorici Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na sustavnom praćenju izrade ovoga doktorskog rada i predanoj stručnoj podršci.

Posebno zahvaljujem uvaženom prof. dr. sc. Branku Nikoliću, redovitom profesoru Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, na svesrdnoj i predanoj pomoći u obradi podataka i korisnim savjetima.

SAŽETAK

Inkluzija učenika s teškoćama u Hrvatskoj u praksi zaostaje u odnosu na postojeću legislativu i postoji potreba za egzaktnijim prisupom unapređivanja inkluzivne prakse. Stoga je temeljni cilj ovog istraživanja bio ustanoviti koji su pokazatelji kvalitete inkluzivne osnovne škole te čime doprinose unapređivanju te kvalitete. U svrhu utvrđivanja pokazatelja inkluzivnosti škola konstruirana su četiri Upitnika o inkluziji kojima su ispitani učenici sedmih i osmih razreda (N 707), u deset zagrebačkih osnovnih škola, njihovi roditelji (N 708) te stručnjaci škola (učitelji, N=149, stručni suradnici, N=30, ravnatelji, N=10. Podciljevi su bili usmjereni na utvrđivanje razlika u pokazateljima inkluzivne kvalitete između skupina ispitanika.

Analiza metrijskih karakteristika mjernih instrumenata istraživanja izvedena je programom RTT7.stb. i programom nastalim na temelju Momirevićeva RTT7. Latentna struktura kvalitete inkluzivne osnovne škole identificirana je programom faktorske analize pod komponentnim modelom. Nedvojbeno je utvrđena valjanost Upitnika i svih metrijskih karakteristike. Dokazano je da Upitnici mjererazličite aspekte inkluzivnog rada škole, što znači da se pokazateljima kvalitete inkluzivne osnovne škole mogu smatrati pretpostavljena područja koja definiraju: inkluzivni etos škole, kurikulum usmjeren na učenika, diferencirano poučavanje i učenje, podrška u praćenju i vrednovanju učenika, inkluzivna potpora školi, resursi za inkluzivno djelovanje te upravljanje usmjereno na inkluziju.

Primjenom robustne analize utvrđene su statistički značajne razlike u procjeni ostvarenih indikatora kvalitete inkluzivne osnovne škole u odnosu na predviđena obilježja uzorka: spol, prisustvo teškoće kod učenika, školski uspjeh, prisustvo učenika s teškoćama u razredu, stručnu spremu, dodatne edukacije o radu s učenicima s teškoćama, prisustvo osoba s teškoćama u užem okruženju

Temeljem svih provedenih analiza proizlazi da je razina inkluzivne kvalitete osnovnih naših škola relativno zadovoljavajuća te da je nadalje potrebno unapređivati sva područja kvalitete inkluzivne osnovne škole s naglaskom na širenje inkluzivne potpore u školama te jačanje resursa za inkluzivno djelovanje. U tom kontekstu neizostavan je doprinos sustava dobivenih indikatora kvalitete inkluzivne osnovne škole.

KLJUČNE RIJEČI: pokazatelji kvalitete inkluzivne osnovne škole, detektiranje problemskih područja u inkluzivnom radu škola, unapređivanje inkluzivnog djelovanja škola, doprinos inovativnog instrumentarija unapređenju inkluzivnog djelovanja škola

Abstract

The practice of educational inclusion of students with disabilities in Croatia still lags behind existing legislative and there is a need for more exact approach that improve inclusive practice.

Therefore, the main objective of this study was to determine which the indicators of inclusive elementary school quality are and how to contribute in improving that quality. The specific objectives of this study were focused on identifying differences in the determining indicators of inclusive elementary school quality between three groups of participants.

The participants were seventh and eighth grades students in ten elementary schools in Zagreb (N 707), their parents (N 708) and school staff (teachers, N = 149; professional, N = 30; principals, N = 10).

In order to determine indicators of inclusive elementary school quality the four questionnaires on inclusion were constructed. *Four questionnaires on inclusion were constructed for the purpose of this study.*

Analysis of the psychometric characteristics of constructed questionnaires was performed (conducted) by the program RTT7.stb. and the program RTT7 created by author Momirević, Dobrić & Karaman (1983). Latent structure of the quality of inclusive elementary schools was identified by the component factor analysis model program. The validity and reliability of the questionnaires was determined.

The questionnaires measured different aspects of an inclusive school, the indicators of inclusive elementary school quality can be considered through the specific areas: inclusive ethos of the school, the curriculum focuses on students, differentiated teaching and learning, support in monitoring and evaluating of students, inclusive school support, resources for inclusive activities and management focused on inclusion.

Robust discriminant analysis shows significant differences in the assessment of achieved indicators of inclusive elementary school quality in accordance to predicted characteristics of the sample: gender, the presence of difficulties, academic achievement, the presence of students with disabilities in the classroom, qualification, additional training in working with students with difficulties and the presence of people with disabilities in the near environment.

The previous studies shown that the level of inclusive quality in elementary schools is relatively satisfactory and that it is still necessary to improve all aspects of quality of inclusive elementary schools with an emphasis on expanding support in inclusive schools and the strengthening of resources for inclusive activities. In this context the contribution of indicators of inclusive elementary school quality is indispensable.

KEYWORDS: indicators of inclusive elementary school quality, problem areas in an inclusive school, the contribution of innovative instruments in promoting inclusive school activities

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Kvaliteta obrazovanja	1
1.1.1. Značaj kvalitete obrazovanja	1
1.1.2. Kultura kvalitete obrazovanju	2
1.1.3. Unapređivanje kvalitete rada škole	3
1.2. Kvaliteta inkluzivnog obrazovanja	9
1.2.1. Inkluzivno obrazovanje-školovanje za SVE	9
1.2.2. Unapređivanje inkluzivnih kvaliteta obrazovanja	13
1.2.3. Inkluzivni procesi i kultura inkluzije u hrvatskim školama	19
1.2.4. Područja kvalitete inkluzivne škole	22
1.2.4.1. Inkluzivni etos škole	22
1.2.4.2. Kurikulum usmjeren na učenika	31
1.2.4.3. Diferencirano poučavanje i učenje	32
1.2.4.4. Podrška u praćenju i vrednovanju postignuća učenika	41
1.2.4.5. Inkluzivna potpora školi	48
1.2.4.6. Resursi za inkluzivno djelovanje	53
1.2.4.7. Upravljanje usmjereno na inkluziju	59
2. PROBLEM I CILJ RADA	62
3. HIPOTEZE	66
4. METODE RADA	68
4.1. Uzorak ispitanika	68
4.2. Mjerni instrument i uzorak varijabli	76
4.3. Način provedbe istraživanja	87
4.4. Metode obrade podataka	87
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	89
5.1. Metrijske karakteristike Upitnika za procjenu kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane učenika (Upitnik inkluzije-učenici, UIU)	89

5.1.1. Utvrđivanje faktorske valjanosti Upitnika za procjenu kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane učenika (Upitnik inkluzije-učenici, UIU)	89
5.1.2. Utvrđivanje metrijskih karakteristika Upitnika za procjenu kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane učenika (UIU).	114
5.2. Metrijske karakteristike Upitnika za procjenu kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane roditelja (Upitnik inkluzije-roditelji, UIRO)	121
5.2.1. Utvrđivanje faktorske valjanosti Upitnika za procjenu kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane roditelja (Upitnik inkluzije-roditelji, UIRO)	121
5.2.2. Utvrđivanje metrijskih karakteristika Upitnika za procjenu kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane roditelja (UIRO).	152
5.3. Metrijske karakteristike Upitnika za procjenu kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane stručnjaka (UIS)	158
5.3.1. Utvrđivanje metrijskih karakteristika Upitnika za procjenu kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane stručnjaka (UIS)	158
5.4. Procjena kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane učenika (Upitnik inkluzije-učenici, UIU)	166
5.4.1. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne škole između učenika s teškoćama i tipičnih učenika	166
5.4.2. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole između učenika i učenica s teškoćama	171
5.4.3. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole između učenika i učenica bez teškoća – tipičnih učenika	176
5.4.4. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole učenika s teškoćama s obzirom na školski uspjeh	180
5.4.5. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole učenika bez teškoća – tipičnih učenika s obzirom na školski uspjeh	186
5. 5. Procjena kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane roditelja	193
5.5.1. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole između roditelja učenika s teškoćama i roditelja tipičnih učenika	193
5.5.2. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole između učenika s teškoćama i njihovih roditelja	198
5.5.3. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole između učenika bez teškoća i njihovih roditelja	203
5.5.4. Procjena kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane roditelja učenika	208

s teškoćama s obzirom na prisustvo učenika s teškoćama u razredu njihovog djeteta	
5.5.5. Procjena kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane roditelja tipičnih učenika s obzirom na prisustvo učenika s teškoćama u razredu	212
5.5.6. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane roditelja učenika s teškoćama s obzirom na njihovu stručnu spremu	217
5.5.7. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane roditelja tipičnih učenika s obzirom na njihovu stručnu spremu	223
5.6. Procjena kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane stručnjaka (učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja)	230
5.6.1. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole između učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja	230
5.6.2. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole učitelja s obzirom na njihovu stručnu spremu	239
5.6.3. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane učitelja s obzirom na dodatne edukacije u radu s učenicima s teškoćama	246
5.6.4. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane učitelja s obzirom na iskustvo u radu s učenicima s teškoćama	253
5.6.5. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane učitelja koji imaju i koji nemaju u bližoj okolini dijete s teškoćama	259
5.6.6. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane stručnih suradnika s obzirom na dodatne edukacije u radu s učenicima s teškoćama	266
5.6.7. Razlike u procjeni kvalitete inkluzivne osnovne škole od strane stručnih suradnika koji imaju i koji nemaju u bližoj okolini dijete s teškoćama	271
6. RASPRAVA	276
7. VERIFIKACIJA HIPOTEZA	300
8. ZAKLJUČAK	305
9. LITERATURA	310
9. ŽIVOTOPIS I POPIS JAVNO OBJAVLJENIH RADOVA AUTORA	